

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA SUV RESURSLARINI TEJASH VA UN DAN FOYDALANISH KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Norboyeva Farzina

Nizomiy nomidagi O'zMPU "Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi Magistratura 1-
bosqichi talabasi.

Xalilova Xurshida

Nizomiy nomidagi O'zMPU "Boshlang'ich ta'lim pedagogika" kafedrası dotsenti.

Annotatsiya : Ushbu ilmiy maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida suv resurslarini tejash, ulardan oqilona foydalanish, ekologik madaniyat va mas'uliyatni shakllantirishning pedagogik asoslari yoritilgan. Tadqiqot davomida o'quvchilarning ekologik ongini rivojlantirishga doir nazariy qarashlar, suv tejash bo'yicha amaliy topshiriqlar, interfaol o'yinlar va loyihaviy ishlarning o'quvchilarga ta'siri o'rganildi. Mazkur maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlar va ekologik ta'lim mutaxassislari uchun metodik tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: suv resurslari, tejash, boshlang'ich sinf, ekologik tarbiya, pedagogik asoslar

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ ЭКОНОМИИ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Аннотация : В данной научной статье освещены педагогические основы экономии водных ресурсов, их рационального использования, формирования экологической культуры и ответственности у учащихся начальных классов. В ходе исследования изучалось влияние теоретических взглядов на развитие экологического сознания учащихся, практических заданий по водосбережению, интерактивных игр и проектных работ на учащихся. Эта статья содержит методические рекомендации для учителей начальных классов, методистов и специалистов по экологическому образованию.

Ключевые слова: водные ресурсы, экономия, начальная школа, экологическое воспитание, педагогические основы

PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF FORMING SKILLS OF WATER RESOURCE SAVING AND USE IN PRIMARY SCHOOLS

Abstract : This scientific article highlights the pedagogical foundations of saving water resources, their rational use, and the formation of ecological culture and responsibility in primary school students. During the study, the influence of theoretical views on the development of students' environmental awareness, practical tasks on water conservation, interactive games, and project work on students was studied. This article contains methodological recommendations for primary school teachers, methodologists, and environmental education specialists. approaches.

Keywords: water resources, conservation, primary school, environmental education, pedagogical foundations

Kirish

Suv resurslari inson hayoti uchun asosiy ne'matlardan biridir. Global iqlim o'zgarishi, aholining ko'payishi hamda resurslardan noto'g'ri foydalanish tufayli suv tanqisligi ortib bormoqda. Shu sababli jamiyatda ekologik madaniyatni shakllantirish, ayniqsa boshlang'ich ta'lim jarayonida suvdan oqilona foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarb vazifadir. Bugungi kunda suv resurslarining kamayishi, global iqlim o'zgarishi va ekologik muammolarning kuchayishi insoniyatdan mas'uliyatli yondashuvni talab qiladi. Suv taqchilligi nafaqat ekologik, balki ijtimoiy hamda iqtisodiy xavf tug'dirmoqda. Shu sababli suvni tejash madaniyatini erta yoshdan, xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilarida shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Tabiiy resurslar ichida suv o'ziga xos shunday resurski, uni o'rnini bosadigan bironta resurs mavjud emas. Zero, suv hayot manbai ekanligini faqat issiq va o'ta issiq, quruq iqlim sharoitidagina to'la tasavvur etish mumkin. Xalq iborasi bilan aytganda, qayerda suv paydo bo'lsa, o'sha yerda hayot boshlanadi, suv tugagan yerda esa hayot ham tugaydi. Shuning uchun ham qadim zamonlardan buyon o'lkamizda suvga hurmat, uni e'zozlash, isrofgarchiligiga va ifloslanishiga yo'l qo'ymaslik ruhi hukm surgan. Bugungi kunda xalq orasida uchraydigan quyidagi iboralarga e'tibor qaratish davr talabidir. Suvday serob bo'l, oldingdan oqqan suvning qadri yo'q.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida suvni tejash ko'nikmalarini shakllantirish uchun samarali pedagogik texnologiyalarni qo'llash juda muhimdir. O'yinlar, tajribalar, guruh mashg'ulotlari, loyihalar va multimedia vositalari orqali mavzu chuqur o'zlashtiriladi.

Asosiy qism

Iqlim o'zgarishining globallasuvi, sahrolanish jarayonining dunyo miqyosida davom etishi natijasida suv tanqisligi xavfi tobora jiddiy tus olmoqda. Yevroosiyo qit'asining chorrahasida joylashgan Markaziy Osiyo davlatlarida, ayniqsa, O'zbekiston Respublikasida suv tanqisligi yaqqol namoyon bo'lmoqda. Shu bois tahdid solayotgan xavfni bartaraf etish choratadbirlarini ko'rish respublikamiz suv resurslaridan foydalanishni boshqarishning ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. Bugun O'zbekistonning ekologik xavfsizligi nuqtai nazaridan qaraganda, suv zaxiralarining, shu jumladan yer usti va yer osti suvlarining keskin taqchilligi hamda ifloslanganligi katta tashvish tugdirmoqda. Butun dunyoda, jumladan O'zbekiston Respublikasining daryolari, kanallari, suv omborlari va hatto yer osti suvlari ham har taraflama inson faoliyati ta'siriga uchramoqda. Ma'lum bir ilmiy tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, soni doimiy o'sib borayotgan yer aholisi uchun suv ta'minoti keskinlashib bormoqda. Suv resurslarining asta-sekin cheklanib borishi, qaysidir ma'noda zanjirga aylangan holda juda ko'p ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni keltirib chiqaradi. Bu holat sabab mamlakat suv tanqisligi, tuproq sho'rlanishi, ekilayotgan ekinlarning hosildorligi kamayib borishi, oxir-oqibat esa oziq-ovqat yetishmovchiligi bilan yuzlashadi. Bunday qaltis vaziyatdan chiqib ketishning yagona yo'li-toza ichimlik suvidan to'g'ri va oqilona foydalanish, qishloq xo'jaligida suv isrofgarchiligiga yo'l qo'ymaslik.

Suvdan oqilona foydalanish ko'nikmalarining ahamiyati

Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda ekologik ong shakllanish jarayoni juda tez kechadi. Bu yoshdagi o'quvchilar ko'proq kuzatish, tajriba qilish va qiziqarli faoliyat orqali bilim oladilar. Shuning uchun suvni tejashga oid mashg'ulotlar ko'proq amaliy, o'yinli va tajribaviy bo'lishi juda muhimdir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida suvni tejash ko'nikmalarini shakllantirish uchun samarali pedagogik texnologiyalarni qo'llash juda muhimdir. O'yinlar, tajribalar, guruh mashg'ulotlari, loyihalar va multimedia vositalari orqali mavzu chuqur o'zlashtiriladi.

Pedagogik texnologiyalar

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida suvni tejash ko'nikmalarini shakllantirish uchun samarali pedagogik texnologiyalarni qo'llash juda muhimdir. O'yinlar, tajribalar, guruh mashg'ulotlari, loyihalar va multimedia vositalari orqali mavzu chuqur o'zlashtiriladi.

Pedagogik jarayonda vizual ko'rsatmalar, tajribalar, videodarslar, loyiha ishlari, rolli o'yinlar, guruhli topshiriqlar kabi metodlar samarali sanaladi. Masalan, 'Bir kunda

qancha suv sarflayman?’ mavzusidagi loyiha o‘quvchilarga real hayotdagi suv sarfini hisoblab ko‘rish imkonini beradi.

Shuningdek, quyidagi amaliy mashg‘ulotlar samarali natija beradi:

- Kranni to‘g‘ri yopish bo‘yicha trening;
- Suv oqimini o‘lchash tajribasi;
- Tomchilatib sug‘orish modelini yasash;
- Suvni tejash bo‘yicha plakatlar tayyorlash.

Amaliy mashg‘ulotlar va tajribalar

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida suvni tejash ko‘nikmalarini shakllantirish uchun samarali pedagogik texnologiyalarni qo‘llash juda muhimdir. O‘yinlar, tajribalar, guruh mashg‘ulotlari, loyihalar va multimedia vositalari orqali mavzu chuqur o‘zlashtiriladi. Maktab darslarida interfaol o‘yinlar o‘quvchilarning ikki tomonlama faolligini oshiradi. Masalan, ‘Tejamkor kim?’ o‘yini davomida o‘quvchilar turli vaziyatlar bo‘yicha to‘g‘ri qaror qabul qilishni o‘rganadilar. ‘Suv izlari’ mashqi esa har bir faoliyatda qancha suv sarflanishini aniqlashga yordam beradi.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida suvni tejash ko‘nikmalarini shakllantirish uchun samarali pedagogik texnologiyalarni qo‘llash juda muhimdir. O‘yinlar, tajribalar, guruh mashg‘ulotlari, loyihalar va multimedia vositalari orqali mavzu chuqur o‘zlashtiriladi. Har bir o‘quvchining ota - onalariga suv resurslarini tejash undan oqilona foydalanish mavzularida kerakli tushuntirishlar berib boriladi.

Jadval . Suv iste‘moli bo‘yicha ma’lumotlar

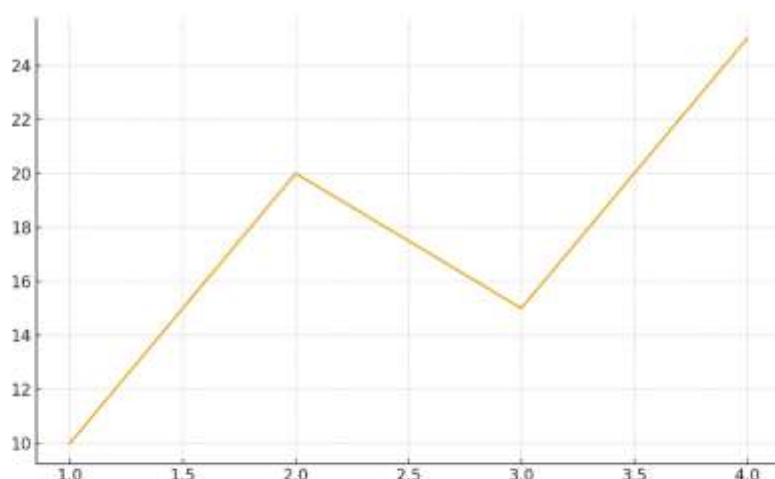
Ushbu jadvalda bolalar odatda bajaradigan oddiy faoliyatlar (tish yuvish, qo‘l yuvish, o‘simlik sug‘orish) jarayonida sarflanadigan taxminiy suv miqdori ko‘rsatilgan. Jadval orqali o‘quvchilarga qaysi jarayonda qancha suv ketishi va uni qanday kamaytirish mumkinligi tushuntiriladi. Ushbu ma’lumotlar o‘quvchilarga suv sarfi qaysi jarayonlarda ortishini tushuntirishga xizmat qiladi.

Faoliyat	O‘rtacha suv sarfi	Izoh
Tish yuvish	2 litr	Kran yopilganda

Qo‘l yuvish	1 litr	Tejamkor usulda
O‘simlik sug‘orish	3 litr	Tomchilatib sug‘orish

Diagramma . Suv tejash monitoringi natijalari

Ushbu diagramma boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida suvni tejash bo‘yicha 4 hafta davomida o‘tkazilgan monitoring natijalarini aks ettiradi. 1-haftadan 4-haftagacha suv sarfining kamayishi yoki ko‘payish dinamikasi ko‘rsatilgan. Diagramma orqali o‘quvchilarni suvni tejashdagi o‘shish yoki pasayish tendensiyalarini tahlil qilishga o‘rgatish mumkin.

Xulosa

Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta‘limda suvni tejash ko‘nikmalarini shakllantirish uzluksiz, tizimli va zamonaviy metodlarga asoslangan ta‘limni talab qiladi. Boshlang‘ich sinflarda suvni tejash ko‘nikmalarini shakllantirish – ekologik tarbiyaning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Suvga nisbatan avloddan-avlodga o‘tib kelayotgan ananalarimizni yosh avlod ongiga singdirish yo‘llarini takomillashtirish va hokazolar. Maqolada keltirilgan metodlar va amaliy mashg‘ulotlar o‘quvchilarda mas‘uliyatli munosabat, iqtisodiy fikrlash, tabiatni asrash motivatsiyasini kuchaytiradi. O‘quvchilarni suvni qadrlashga o‘rgatish – kelajak avlodni barqaror rivojlanishga yo‘naltiruvchi eng samarali yo‘ldir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya qo‘mitasi hisobotlari
2. X.I.Valiyev, Sh.O.Muradov, B.M.Xolbayev. Suv resurslaridan mukammal foydalanish va muhofaza qilish. To'ldirilgan 2-nashri - T.: «Fan va texnologiya», 2010,168 bet.
3. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi – Darslik
4. Ekologik tarbiya bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami
5. Sulstonov A.S., Xudayberganov Z.D., Qo'chqorova S.A. Suv xo'jaligi iqtisodiyoti.- T., 2010 y.